

De geest in de bourgeoisie in de jaren tusschen de beide wereldoorlogen wordt wel het beste weergegeven in Ortega y Gasset's "Aufgabe unserer Zeit" ^{omstreeks 1924 (9 eeujaartal erin)} (El Tema de nuestro tiempo). Zoo zegt hy daar, dat onze tyd daarin nieuw is, dat ze niets meer voor de doode abstrakties van het verleden voelt, maar alleen voor het ryke leven zelf. "Man macht weniger Politik als um 1900 -

S. 98 " und man macht sie weniger überzeugt und eilig. Niemand erwartet das " Glück von ihr, und es will uns bereits ein wenig kindisch vorkommen, " dass unsere Ahnen für diese oder jene Formulierung der Verfassungsakte auf den Barrikaden starben. Besser gesagt, was heute an jenen wilden Ereignissen noch bedeutungsvoll erscheint, ist einzig der gewaltige Schwung, der die Menschen fortriss bis in den Tod. Das Motiv hingegen ist in unseren Augen allzu geringfügig. "Freiheit" ist ein äusserst fragwürdiges Ding von sehr zweischneidigem Wert; aber der Heldennut, die herrliche "sportliche" Geste, mit der ein Mensch sein Leben hinwirft, besitzt unverwundliche Schönheit. Auch wir lieben die Freiheit; doch sie ist nur ein Schema, ein Werkzeug, eine Formel für das Leben. Die Freiheit dem Leben überordnen, die Idee der Politik vergöttlichen, ist Götzendienerei."

(want de massa's konden gebruiken tegen ons)

N.a.w. wij, de intellektueelen, de burgers van nu, wij denken er niet aan ons leven te offeren, te wagen voor een "idee"; wij zijn te veel egoïst, wy hebben geen idealen. Ja, toch één: als sport, om voor niets, ^{voor} geen doel, alleen uit ijdelheid, om verbaazing, z.g. bewondering ^{van anderen, dus uit snobisme} (het leven weg te werpen; want dat vindt hij mooi). Dit teekent de volkomen ideaal loosheid van de hedendaagsche bourgeoisie, die zich niet meer kan voorstellen, hoe de bourgeoisie in haar opkomst groote idealen had en daarvoor wist te strijden. Nu waardeert ze die toen veroverde vrijheid nog wel, een beetje en alleen voor zich zelf, maar haar leven is haar meer waard.

= Hierin ook het geblasende van een heerschende klasse, die bewonderend naar het heroische van anderen kijkt als kikkeling van haar sensatie lust, als inderlijp de Romeinische heerschers naar een gladiatoren gevecht.

Natuurlijk zit er nog een algemeene waarheid in, maar een die hij niet
ziet. Inderdaad is ~~dit~~ deze opoffering van eigen leven, ~~of op de barrikade~~
of elders, voor een idee, bewonderenswaardig, zelfs afzien daarvan of
men de idealen van de strijders zelf meervoelt. ~~Waarom is het een sportief~~
~~handje?~~ Want daarin treedt de opoffering van de enkeling voor de
gemeenschap op. ~~De~~ Deze algemeene natuurwet, dat het individu niet
geldt tegenover het voortbestaan van de gemeenschap, het geheel - zy het
de soort, of de stam, de staat, de klasse - leeft instinctief in de
mensen, ^{wordt hem bewust} (als hoogste ^{zedewet} ~~ethiek~~, ~~in haar handhaving~~) drijft hen tot opoffering
van goed en leven, drijft hen tot lof en bewondering van degenen, die
volgens deze zedewet handelen. ~~Waarom is het een sportief~~ Omdat het offer
wordt gebracht tot heil van de gemeenschap, in haar strijd om bestaan
tegen anderen, is het deze gemeenschap, die de held lofjubelt en hem prijst;
de andere haat hem ^{tegen} (als vyand). Maar toch, voor wie er niet zelf zoo
in betrokken is, is de daad van ^{zelf} opoffering van het individu voor zijn
gemeenschap, welke ook, een voorwerp van bewondering. Dit komt voor
den dag in Gasset's verklaring, dat hij ~~en~~ c. s. de vroegere strijders bewondert.
Maar hij weet zelf niet, met welk goed recht, omdat hij niets van
een gemeenschap weet, en redt zich dan met het bedenkelijk, dat het
wegens de sportiviteit, als een mooie geste is.

Ortega y Gasset heeft zijn grote naam daaraan te danken, dat hij de zelfverheffende illusies van de intellectuelen op een mooie en krachtige wijze tot uitdrukking brengt. Zoo zegt hij: „Wanneer het denken zich tot een strijd tegen het vroegere zijn voorgangers gedwongen ziet, splitst zich het geestelijke kollektief in twee ~~denk~~ groepen. Aan de eene zijde de groote meerderheid dergenen, die aan het overgeleverde vasthouden, aan de andere een kleine minderheid, de geestelijke voorhoede, die ~~waak~~ ontwaakte zielen, die in de verte onontsloten gebieden zoeken. Het lot van de weinigen is te worden misverstaan. De geburen, die de aanblik van het nieuwe land hun ontholt, ^{hebben} kunnen de nakomers geen ^{zijn geven} ~~aanblik~~ die nog niet ~~op~~ de hoogten bereikten, van waar het terra incognita zichtbaar werd. Daarom leeft de minderheid der voorhoede in het gevaarvol midden tusschen het onbekende, dat moet veroverd worden, en de achtergebleven menigte, die haar in de rug aanvalt. Terwijl zij het nieuwe grondvest moet zij zich tegen het oude verweeren en moet zij als de weeropbouwers van Jeruzalem pleg en zwaar tegelyk hanteren.”

In werkelijkheid groeien nieuwe opvattingen in talloze menschen op door de veranderingen van leven en wereld zelf. Maar ze blijven meest vaag, als instinctief gevoel, en niet tot klare begrippen geformuleerd. Dat is de taak van de enkelen, die door scherpe opmerkingsgave, onbevangenheid en sterk abstractievermogen ^(in staat zijn) ~~als~~ de ~~afspiegeling~~ nieuwe inzichten ~~af te spiege~~ als scherp omgrensde theorie en uit te spreken. Dan dringt de nieuwe leer in wydere kringen door, omdat zij tot klaar bewustzijn brengt, wat daar reeds onuitgesproken in de diepten van het onderbewustzijn aanwezig was. Maar dan is er een geweldige tegenwerkende kracht, die het doordringen der nieuwe denkbeelden belemmert. Dat is niet de zg. achterlijkheid der massa's, de domheid der menigte, waarmee intellectuelen zoo gaarne hun vermeende superioriteit willen uitdrukken. Het is de verbondenheid van de denkbeelden met de levensbelangen, het feit, dat de nieuwe denkbeelden dienen om aan ^{maatschappelijke} ~~een tot nog toe onderworpen, onderdrukte~~ klasse de kracht en de wil te geven, zich

en de haar toekomstige plaats in te nemen.)
uit die druk te bevrijden. ~~Maar~~ De oude heerschende opvattingen waren ten
nauvste verbonden met en een uitdrukking van het heerschende systeem. Zy ~~waren~~ ^{waren} ingeplant
aan het opgroeiende gebacht als vanzelfsprekende, natuurlijke rede en moraal, zij vonden
uitdrukking in de godsdienstige leeringen, zij ~~waren~~ ^{waren} bekleed met gezag. En nu, tegen de
nieuw opkomende ideeën van de nieuw opkomende klasse, worden zij door de verdedigers
van het oude, met alle geestelijke machtmiddelen, waarover dese als heerschende machten
der maatschappij beschikken, gestuurd, gepropageerd, ^{kunstmatig} (in het leven gehouden. Het is niet
een domme massa die zich tegen de kleine voortroede van geestelyk verlichte vernieuwers
keert. Het is de heerschende minderheid van oude machthebbers die zich met alle middelen
van geestelyke tyrannie richt tegen de nieuwe denkbeelden, die de groote massa
dreigt mee te slepen en in vorzet te brengen tegen de oude privilegien. Haar groote
middel is domthouden, de massa's afsluiten van de nieuwe ideeën, en dese in haar
dragers tegenwerken en vervolgen.

Men kan dit alles in detail volgen in de ontwikkeling, in de 18de en 19de eeuw,
van het burgerlyk denken tegenover de oude traditionele ^{heerschappij} ~~heerschappij~~ van vorsten,
~~de~~ adel en geestelykheid. Daarbij is te bedenken, ^{dat wat} ~~dat wat~~ hier ⁱⁿ ~~in~~ abstracte
algemeenheid ~~samen~~ ^{samen}gevat is, nooit precies en zuiver in de werkelijkheid opkeedt.
^{Ten eerste} ~~Ten eerste~~ groeien de nieuwe maatschappelyke toestanden, met de nieuwe belangen,
eerst geleidelijk op, uit klein begin, en dan zien eerst weinigen in die kleine schakering
het begin van ~~de~~ ^{de} wezenlyk nieuwe beginselen, die eerst later, als de ontwikkeling
verder is, algemeen gevoeld worden. ^{in Boevendien} ~~Maar~~ Blijven deelen van de maatschappij nog
lang onaangetast door de nieuwe toestand — zooals het agrarisch platteland door
de burgerlyke relaties — en hier vindt het oude regime nog lange tyd „de domme
massa's" waar het ^{kan} opsteunen ~~kan~~. Een tweede nog aktueller geval vindt men in
de 2de helft van de 19de en het begin van de 20de eeuw, in de opkomst van het grootkapitalisme,
en het daaruit voortkomende opsteden van de ^{arbeiders als nieuwe belangrijke} ~~de~~ klasse met eigen levensbelangen en
eigen levensvisie.

Hoe weinig O. y. G. de werkelijke krachten kent, die de maatschappij en daarmee het menschelyk voelen en denken beheerschen, blijkt uit wat hy eenige regels verder zegt: » Zoo zyn de omvormingen op industrieel en politiek gebied weinig diepziggend; zy hangen af van de moreele en de aesthetische ~~wet~~ overtuigingen en waardeeringen van de tijd. Maar wetenschappelyke theorieën, smaak en moraal zyn zelf weer gevolgen, byzondere uitingen van het als basis onder hen liggende levensgevoel in zyn oorspronkelyke, ongescheiden totaliteit. " Wat hierin optreedt is niet zozeer de denkwijze van een intellektuele bourgeoisie, voor wie het geestelyk verschijnsel primair is, niet herleidbaar tot een diepere realiteit. Maar het is de overtuiging van een intellektueel, die niet midden in de bewegende stuwende maatschappij staat, en daarom deze geestelyke overtuiging met zulk een heldere kracht kon geven. De Westeuropesche intellektuelen, midden in de ^{ekonomische krachten} felle ~~maatschappelyke~~ ^{het} van ~~een~~ grootkapitalisme, verzekeren ook de superioriteit van de geestelyke basis, als een noodzakelyk verweer tegen de opdringende macht van het maatschappelyke, onwillig brommig, met verfynd-verdraaide gedachtengangen (als Max Weber). Maar deze Spanjaard staat er ver af; hy voelt alleen de werkblank, ^{politieke en} de geestelyke werkingen van wat uit de grootindustriële landen overwaait. Hy is eenigzins in gelyksvoortige positie als de Duitschers eind 18 de en begin 19 de eeuw; omdat zy zelf niet de industrie en de politiek van ~~de~~ de opkomende bourgeoisie van Engeland en Frankryk hadden, konden zy de meest absolute werkblank daarvan ^{hun} in filosofie ~~en in de filosofie~~ het zuiverst geven, het meest geïdealiseerd. En zoo geeft O. y. G. nu aan de intellektuelen van de grootindustriële landen beschouwingswijzen, die zy noodig hebben ^{die ze} maar zelf niet kunnen produceeren.